

OG'ZAKI NUTQ MADANIYATI SAMARALI O'QITISHNING MUHIM TARKIBIY QISMI SIFATIDA.

Kodirova Zulfiya Karimovna

Namangan davlat universiteti tadqiqotchisi

Annotatsiya: Samarali o'qitishning asosi aniq va izchil muloqotga asoslangan bo'lib, og'zaki nutq madaniyati har qanday o'qituvchi muvaffaqiyatining asosiy elementiga aylanadi. Ushbu maqolada og'zaki nutq madaniyatining o'qitishdagi muhim roli, xususan, boshlang'ich ta'limga ta'siriga e'tibor qaratiladi. Og'zaki nutq madaniyati deganda o'qituvchilarning fikrni ravon, ifodali, tushunishga yordam beradigan tarzda yetkaza olishi tushuniladi. Ushbu maqolada o'qituvchilarning nutqi, aniqligi va artikulyatsiyasi o'qituvchilarning faolligiga, tushunishiga va umumiy sinf dinamikasiga qanday ta'sir qilishiga urg'u beradi. Og'zaki nutqni rivojlantirishni o'qituvchilar tayyorlash dasturlariga kiritishning ahamiyati, shuningdek, o'qituvchilarning nutq mahoratini oshirish usullari ko'rsatilgan. To'g'ri nutq madaniyati integratsiyasiga e'tibor qaratish orqali o'qituvchilar yanada samarali va inklyuziv ta'lim muhitini yaratishi mumkin, natijada talabalar uchun yaxshi ta'lim natijalariga hissa qo'shadi.

Kalit so'zlar: Og'zaki nutq madaniyati, samarali o'qitish, o'qituvchining muloqot qobiliyati, sinfdagi muloqot, boshlang'ich ta'lim, o'qituvchilar malakasi.

КУЛЬТУРА УСТНОЙ РЕЧИ – ВАЖНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ ЭФФЕКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ.

Аннотация: Эффективное обучение основано на четком и последовательном общении, а культура устного общения становится ключевым элементом успеха любого учителя. В данной статье основное внимание уделяется важной роли устной культуры в преподавании, особенно в начальном образовании. Под культурой устной речи понимается способность учителя свободно, выразительно и так, чтобы облегчить понимание, передавать мысли. В этой статье подчеркивается, как речь, ясность и артикуляция учителей влияют на вовлеченность учащихся, понимание и общую динамику занятий в классе. Показана важность включения развития устной речи в программы подготовки учителей, а также пути совершенствования разговорных навыков учителей. Сосредоточив внимание на интеграции соответствующих дискурсивных культур, учителя могут создать более эффективную и инклюзивную среду обучения, что в конечном итоге будет способствовать улучшению результатов обучения учащихся.

Ключевые слова: Культура устной речи, эффективное обучение, коммуникативные навыки учителя, классное общение, начальное образование, квалификация учителя.

CULTURE OF ORAL SPEECH IS AN IMPORTANT COMPONENT OF EFFECTIVE TEACHING.

Abstract: Effective teaching is based on clear and consistent communication, and the culture of oral communication becomes a key element of any teacher's success. This article focuses on the important role of oral culture in teaching, especially in primary education. The culture of oral speech is understood as the ability of teachers to convey ideas fluently, expressively, and in a way that facilitates understanding. This article emphasizes how teachers' speaking, clarity, and articulation affect student engagement, comprehension, and overall classroom dynamics. The importance of including the development of oral speech in teacher training programs, as well as ways to improve the speaking skills of teachers, are shown. By focusing on the integration of appropriate discourse cultures, teachers can create a more effective and inclusive learning environment, ultimately contributing to better learning outcomes for students.

Key words: Oral speech culture, effective teaching, teacher's communication skills, classroom communication, primary education, teacher qualifications.

Kirish. Ta'lim sohasida muloqot samarali o'qitish uchun asos bo'ladigan muhim vositadir. Og'zaki nutqning ravshanligi, ravonligi va ifodaliligini o'z ichiga olgan og'zaki nutq madaniyati o'qituvchi muloqotining eng muhim tarkibiy qismlaridan biridir. O'qituvchining tushunchalarni aniq ifodalash qobiliyati nafaqat o'quvchilarning tushunishini kuchaytiradi, balki dinamik va interaktiv ta'lim muhitini ham rivojlantiradi.[1] Ushbu maqolada og'zaki nutq madaniyatining samarali o'qitishdagi ahamiyati, xususan, aniq muloqot kognitiv rivojlanish uchun zarur bo'lgan boshlang'ich ta'limda ko'rib chiqiladi.

Og'zaki nutq madaniyatini tushunish. Og'zaki nutq madaniyati deganda talaffuz, intonatsiya, artikulyatsiya va til me'yorlaridan to'g'ri foydalanish kabi elementlarni o'z ichiga olgan nutqiy muloqot sifati tushuniladi. O'qituvchilar uchun og'zaki nutq madaniyatining yaxshi rivojlanganligi ma'lumotni nafaqat tushunarli, balki o'quvchilarni qiziqtiradigan tarzda taqdim eta olish demakdir. Og'zaki nutq madaniyatiga ega bo'lgan o'qituvchilar o'z tilini o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashtira oladi, murakkab fikrlarni tushunarli va dolzarb tarzda etkazishni ta'minlaydi.

Og'zaki nutq madaniyati faqat lingvistik aniqlikni o'z ichiga olmaydi; shuningdek, nutqdan munosabatlarni o'rnatish, ishtirokni rag'batlantirish va sinfdagi xatti-harakatlarni boshqarish vositasi sifatida foydalanish qobiliyatini o'z ichiga oladi. O'qituvchining ohangi, ovoz balandligi va tezligi sinfdagi kayfiyat va talabalarning faolligi darajasiga ta'sir qilishi mumkin.[2]

Og'zaki nutq madaniyatining o'rgatishdagi ahamiyati. O'qituvchilar o'quvchilar uchun lingvistik namuna bo'lib xizmat qiladi, ayniqsa, bolalar til rivojlanishining dastlabki bosqichida bo'lgan boshlang'ich ta'limda. Kuchli og'zaki nutq madaniyatiga ega o'qituvchilar:

Talabalarning tushunishini kuchaytirish: Aniq va yaxshi ifodalangan nutq talabalarga darslarni davom ettirish va yangi tushunchalarni yaxshiroq tushunish imkonini beradi.

Faoliyatni rag'batlantirish: Ekspressiv va dinamik nutq o'quvchilar e'tiborini jalb qilishi va o'rganishni yanada qiziqarli qilishi mumkin.[3]

Sinfni boshqarishni takomillashtirish: Ohang va ovoz balandligini samarali o'zgartira oladigan o'qituvchilar ijobiy ta'lim muhitini yaratish bilan birga sinfni nazorat qilishlari mumkin.

Tanqidiy fikrlashni tarbiyalash: G'oyalarni aniq va mantiqiy taqdim etuvchi o'qituvchilar o'quvchilarga ko'proq tanqidiy fikr yuritishga va material bilan mazmunli shug'ullanishga yordam beradi.

Bundan farqli o'laroq, og'zaki nutq madaniyati past bo'lgan o'qituvchilar samarali muloqot qilishda qiynalib, o'quvchilarni sarosimaga solib qo'yishi, o'zaro aloqani yo'qotishi va umidsizlikka tushishiga olib keladi. Bu o'quv jarayoniga to'sqinlik qilishi va talabalar natijalariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

O'qituvchilarning og'zaki nutq madaniyatini rivojlantirishdagi muammolar O'zining muhimligiga qaramay, o'qituvchilar malakasini oshirish dasturlarida og'zaki nutq madaniyatini rivojlantirish ko'pincha e'tibordan chetda qoladi. Ko'pgina bo'lajak o'qituvchilarga nutq mahoratini oshirish yoki muloqot uslubi haqida fikr-mulohazalarni olish uchun etarli imkoniyatlar yaratilmagan. Bundan tashqari, raqamli aloqa shakllariga tobora ortib borayotgan bog'liqlik yosh avlod o'rtasida og'zaki muloqot ko'nikmalarining pasayishiga olib keldi, bu esa ta'limda nutqni rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojni yanada kuchaytirdi.[4] Kuchli og'zaki nutq madaniyatiga ega bo'lmagan o'qituvchilar quyidagi qiyinchiliklarga duch kelishlari mumkin:

Murakkab fikrlarni aniq yetkazish. Osonlik bilan chalg'iydigan yoki mashg'ulotdan ajralgan talabalarni jalb qilish. Talabalarning, xususan, til yoki o'rganishda qiyinchiliklarga duch keladigan turli xil muloqot ehtiyojlarini qondirish.

O'qituvchilarda og'zaki nutq madaniyatini oshirish strategiyalari Ushbu muammolarni hal qilish uchun og'zaki nutqni rivojlantirishni o'qituvchilar ta'limi va kasbiy malaka oshirish dasturlariga integratsiya qilish muhim ahamiyatga ega. Quyida o'qituvchilarning og'zaki nutq madaniyatini oshirishga yordam beradigan bir qancha strategiyalar keltirilgan:

Nutqni o'rgatish kurslari: O'qituvchilarni tayyorlash dasturlari nutq madaniyati bo'yicha maxsus kurslarni o'z ichiga olishi kerak, bunda bo'lajak o'qituvchilar ovozni modulyatsiya qilish, artikulyatsiya va samarali muloqot strategiyalarini o'rganishlari mumkin.[5]

Amaliy nutq mashqlari: O'qituvchilar ovoz chiqarib o'qish, prezentatsiyalarni mashq qilish va o'zlarining nutq shakllari bo'yicha konstruktiv fikr-mulohazalarni olish uchun o'zaro nazorat mashg'ulotlarida qatnashish kabi nutq mashqlaridan foyda olishlari mumkin.

Muloqot ko'nikmalari bo'yicha seminarlar: Muloqot ko'nikmalarini yaxshilashga qaratilgan muntazam seminarlar o'qituvchilarga sinfda muloqot qilish uchun eng yaxshi tajribalardan xabardor bo'lishga yordam beradi.

Texnologiyadan foydalanish: Nutqni tahlil qilish dasturi va virtual sinf simulyatsiyasi kabi vositalar o'qituvchilarga ularning nutq namunalari haqida tushuncha berishi va xavfsiz, boshqariladigan muhitda mashq qilish imkoniyatlarini taklif qilishi mumkin.

Mentorlik va tengdoshlarni o'rganish: Kuchli og'zaki muloqot qobiliyatiga ega bo'lgan tajribali o'qituvchilar yangi o'qituvchilarga maslahat berib, ularning nutq madaniyatini oshirish bo'yicha yo'l-yo'riq va fikr-mulohazalarni taqdim etishlari mumkin.

Og'zaki nutq madaniyatining ta'limdagi asosiy afzalliklari:

Kengaytirilgan muloqot qobiliyatlari: Og'zaki nutq madaniyati o'quvchilarga muloqot qilish ko'nikmalarini mashq qilish va takomillashtirish uchun platforma yaratadi. Munozaralar, taqdimotlar, bahs-munozaralar va hikoyalar orqali ular o'z fikr va g'oyalarni ifoda etishda ravonlik, ravshanlik va ishonchni rivojlantiradilar.[6]

Faol ta'lim va faollik: Og'zaki nutq o'quvchilarni dialogga jalb qilish va ularni o'quv jarayonida faol ishtirok etishga undash orqali faol o'rganishni rag'batlantiradi. Bu passiv tinglash va o'qishdan tashqari, talabalar faol ishtirokchilarga aylanadigan dinamik va interaktiv muhitni yaratadi.

Tanqidiy fikrlash va tahlil: Og'zaki nutq madaniyati o'quvchilarni axborotni tahlil qilishga, dalillarni shakllantirishga va hurmat bilan bahslashishga undash orqali tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi. Bu ularga turli nuqtai nazarlarni baholash va o'zlarining asosli fikrlarini shakllantirish ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi.[7]

Madaniy xabardorlik va qadrlash: Og'zaki faoliyatga turli xil ovozlari va nuqtai nazarlarni qo'shish orqali o'qituvchilar madaniy xabardorlik va qadrlashni rivojlantirishlari mumkin. Bu turli xil kelib chiqishi va tajribalarini hurmat qiladigan va qadrlaydigan yanada inklyuziv ta'lim muhitini rivojlantiradi.

Sinfda hamjamiyatni shakllantirish: Og'zaki nutq madaniyati umumiy tajribalarni rivojlantirish, hamdardlik va tushunishni rag'batlantirish va hamkorlikni rag'batlantirish orqali jamiyat tuyg'usini yaratadi. Hikoya, munozaralar va guruh ishi orqali talabalar bir-birlari bilan bog'lanadilar va ularning o'rganish sayohatlarini qo'llab-quvvatlaydigan munosabatlar o'rnatadilar.

Tinglash ko'nikmalari yaxshilanadi: Og'zaki nutq madaniyati faol tinglashning muhimligini ta'kidlaydi. Talabalar diqqat bilan tinglashni, turli nuqtai nazarlarni tushunishni va g'oyalarga o'ylangan holda javob berishni o'rganadilar. Bu boshqalarga hurmatni kuchaytiradi va ularning samarali muloqot qilish qobiliyatini oshiradi.

Xulosa. Og'zaki nutq madaniyati samarali o'qitishning hal qiluvchi tarkibiy qismidir. Yaxshi rivojlangan muloqot qobiliyatiga ega o'qituvchilar talabalarning faolligini oshirish, sinf dinamikasini boshqarish va murakkab g'oyalarni qulay tarzda yetkazish uchun yaxshi jihozlangan.[8] Og'zaki nutq madaniyatini rivojlantirishga e'tibor qaratgan holda, o'qituvchilar

malakasini oshirish dasturlari o'qituvchilarni sinfdagi qiyinchiliklarga yaxshiroq tayyorlaydi. Nutq madaniyatini oshirish nafaqat o'qituvchilarga foyda keltiradi, balki o'quvchilarning umumiy ta'lim tajribasini oshiradi, bu esa yaxshi akademik natijalarga olib keladi va yanada inklyuziv va interaktiv ta'lim muhitini rivojlantiradi. Og'zaki nutq madaniyati samarali o'qitishning muhim tarkibiy qismidir. Uning kuchidan foydalangan holda, o'qituvchilar o'quvchilarning rivojlanishi va o'zlarining to'liq salohiyatlarini rivojlantiradigan dinamik, qiziqarli va inklyuziv o'quv muhitini yaratishi mumkin. An'anaviy ma'ruza formatidan tashqariga chiqish va muloqot madaniyatini rivojlantirish talabalarga globallashtirgan dunyoda muvaffaqiyatga erishishga tayyor bo'lgan o'ziga ishongan, so'zli va qiziquvchan o'quvchilar bo'lish imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YHATI

1. G'aniyev D. et al. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining talaffuzdagi nuqsonlarni bartaraf etish pedagogic muammo sifatida //HOLDERS OF REASON. – 2023. – T. 3. – №. 1. – C. 563-572.
2. Xakimova M., Musaxanova G. Kasbiy pedagogika //Toshkent:«TDIU. – 2013.
3. Utkurovna S. I. SAN'AT OLIY O'QUV YURLARIDA NUTQ MADANIYATI FANINI O'QITISHNING DOLZARB MASALALARI //Konferensiyalar| Conferences. – 2023. – T. 1. – №. 1. – C. 511-516.
4. Shakirovna O. D., Kamolovna B. Y. BO'LAJAK TARBIYACHILARNING KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH //Journal of new century innovations. – 2023. – T. 26. – №. 1. – C. 142-150.
5. Alidjanovich S. Y., Maxkamboevna K. D. UMUMTA'LIM MAKTAB O'QUVCHILARIDA OG'ZAKI NUTQ KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYALARI //Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi. – 2024. – T. 18. – №. 5. – C. 96-102.
6. Целоева Д. А., Киргуева Ф. Х. Сущность речевой культуры современного педагога-лингвиста //Проблемы современного педагогического образования. – 2019. – №. 65-1. – C. 289-292.
7. Гогурчунов А. П. Сущность, содержание и структура правовой культуры студента педагогического вуза //Мир науки, культуры, образования. – 2021. – №. 6 (91). – C. 87-89.
8. Москвин В. П. и др. Культура устной и письменной речи делового человека: справочник //06.06. 01 Биологические науки. – 2012.